

Іваненко Федір Олексійович,
аспірант Національної академії Служби
безпеки України

**ВИКОРИСТАННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВOPOPУШЕНЬ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ
ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ
ЧИ ПРЕКУРСОРІВ**

Згідно діючого кримінального процесуального законодавства України одним із основних завдань кримінального провадження є забезпечення швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування і судового розгляду. Питання пошуку доказів або відомостей щодо обставин кримінального правопорушення покладено на правоохоронні органи України, які наділені повноваженнями здійснювати кримінальне провадження у формі дізнання та/або досудового розслідування. Загальна більшість обставин, які підлягають доказуванню розкриваються під час проведення відповідних слідчих дій, однак мають місце і питання, з'ясування яких потребують володіння спеціальними знаннями. Однією з форм застосування спеціальних знань у кримінальному провадженні є судово експертиза, завдяки якій слідчий розкриває ті чи інші обставини вчинення кримінального правопорушення, а її висновок може мати доказове значення. Таким чином, судову експертизу можна віднести до засобів збирання доказів, оскільки вона сприяє всебічному, повному та об'єктивному дослідженню обставин, що мають значення для кримінального провадження та подальшого прийняття законних і обґрунтованих процесуальних рішень.

Ст. 1 Закону України «Про судову експертизу» визначає судову експертизу як дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [1]. Розвиток та розширення можливостей експертного пізнання на сучасному етапі надали органам досудового розслідування належні умови для вирішення завдань кримінального провадження, а саме забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду. Однак не зважаючи на позитивні тенденції, на сьогодні існують проблемні питання, вирішення яких сприятиме удосконаленню організації проведення судової експертизи, стане запорукою повноцінного експертного дослідження.

Розглядаючи проблеми розслідування кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів, проведення відповідних судових експертиз спрямоване на з'ясування таких питань:

1) Чи є на предметі-носії сліди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів? Якщо є, то яких саме?

2) Чи є даний засіб наркотичним засобом, психотропною речовиною, їх аналогом або прекурсором і яким (якою) саме?

3) Чи мають дані наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги або прекурсори спільну родову (групову) належність?

4) Чи мають дані наркотичні засоби, психотропні речовини спільне джерело походження за якісним та відносним кількісним складом?

5) Чи належить дана рослина (подрібнені частки рослини) до таких, що містять наркотичні речовини? Якщо так, яка її таксономічна належність?

6) Чи складали раніше дані зразки наркотичних засобів одну масу?

7) Чи мають дані зразки наркотичних засобів спільну родову (групову) належність (за способом виготовлення, місцем вирощування тощо)? [2].

На сучасному етапі розвитку науки і техніки при дослідженні наркотичних засобів і психотропних речовин судовою експертизою можуть виникати труднощі щодо: визначення способу виготовлення речовини (промисловий або саморобний); встановлення виробника; належності речовин одній партії; дослідження домішок наркотичних засобів, обладнання, що використовувалося для їх виготовлення; встановлення природи речовини невідомого походження, віднесення її до категорії наркотичних засобів, психотропних речовин або визнання аналогом наркотичних засобів, психотропних речовин [3, с. 270].

Дослідження наркотичних засобів і психотропних речовин можуть додатково ускладнюватися недосконалістю та застарілістю науково обґрунтованих технік судово-експертного дослідження. У зв'язку з різноманітністю завдань, що виносяться на експертизу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, методів, які для цього використовуються, наданих об'єктів, із практичної точки зору гостро постає проблема розроблення нових методик дослідження [4].

Досить часто в практичній діяльності органів, що здійснюють дізнання та досудове слідство виникає питання щодо визначення експертної установи, якій можна доручити проведення відповідних судових експертиз, що зумовлено недостатністю стандартів та зразків наркотичних речовин для здійснення порівнянь. Це, в свою чергу, призводить до наднормового навантаження окремих експертних установ, що здебільшого стає причиною значного затягування розумних строків досудового розслідування.

Іноді оперативному вирішенню деяких питань досудового розслідування сприяє проведення експертизи наркотичних засобів та психотропних речовин без застосування досліджень в лабораторних умовах. Розпізнати наркотичний засіб на стадії попереднього дослідження можна скориставшись наборами разового використання «експрес тести» або специфічними хімічними реактивами. У разі відсутності специфічного реактиву або тесту на певний наркотик, він може не бути розпізнаний. Тому «індикатори» необхідно поновлювати з

урахуванням винайдення нових наркотиків. Слід пам'ятати, що використання хімічних методів на стадії попереднього дослідження можливе лише за умови достатньої кількості об'єкта, оскільки зазначені методи знищують або змінюють його. У разі позитивної реакції роблять припущення щодо наявності шуканого наркотику [5, с. 32].

На нашу думку, висвітлені проблеми можуть бути вирішені шляхом запозичення правоохоронними органами України досвіду проведення судових експертиз експертними установами зарубіжних країн. Синтез вітчизняних наукових досягнень та зарубіжних методик сприятиме удосконаленню організаційних та методологічних основ проведення судових експертиз під час досудового розслідування кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів.

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу: Закон України від 25 лют. 2004 р. № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.

2. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.98 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98/conv#Text>.

3. Кривонос М.В., Бондар В.С. Теорія та практика використання спеціальних знань в розслідуванні злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : монографія. Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2017. 412 с.

4. Косміна Н.М. Алгоритми дослідження наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. URL: https://www.hniise.gov.ua/user_files/File/sbornik/2012/Kosmina.pdf.

5. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Давидова О.О. Криміналістичні дослідження наркотичних засобів: метод. рек. Серія «Криміналістичне забезпечення». Київ: КИЙ, 2010. 44 с.

Іванчик Ігор Анатолійович,

заступник начальника Управління
запобігання корупції – начальник відділу
контролю за виконанням антикорупційних
програм в апараті МВС та центральних
органах виконавчої влади МВС України

ПОВНОВАЖЕННЯ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ВИКРИВАЧІВ

Повноваження уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції у сфері захисту викривачів визначні статтею 539 Закону України «Про запобігання корупції» у редакції згідно із Законом України від 17 жовтня 2020 року